

YURIDIK XIZMATLAR SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING ISTE'MOLCHILAR HUQUQIGA TA'SIRI

Usanova Zaxro Akmal qizi

Toshkent davlat yuridik universiteti, Jinoiy odil sudlov fakulteti

1-bosqich B potok 3-guruh talabasi.

+998507584114 boysunhimmatov27@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14617109>

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyaning iste'molchilar huquqlariga ko'rsatayotgan ta'siri kompleks tahlilini bilib olish mumkin. Tadqiqot davomida raqamlashtirish jarayonining ijobiy va salbiy jihatlari, xususan, xizmatlarning ochiqlik darajasi, narxlarning shakllanishi, sifat nazorati hamda maxfiylik masalalari o'rganilgan.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining yuridik xizmatlar sohasiga tatbiq etilishi natijasida yuzaga kelayotgan huquqiy munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari va muammolari aniqlanganligiga guvoh bo'lishimiz mumkin.

Kalit so'zlar: yuridik xizmatlar, raqamli transformatsiya, iste'molchilar huquqlari, online yuridik maslahatlar, ma'lumotlar xavfsizligi, huquqiy tartibga solish, neyromarketing.

THE IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE LEGAL SERVICES FIELD ON CONSUMER RIGHTS

Abstract. This thesis provides a comprehensive analysis of the impact of digital transformation in the field of legal services on consumer rights. During the study, the positive and negative aspects of the digitization process, in particular, the level of openness of services, the formation of prices, quality control and privacy issues were studied. We can witness the identification of specific features and problems of legal relations arising as a result of the application of modern information technologies in the field of legal services.

Keywords: legal services, digital transformation, consumer rights, online legal advice, data security, legal regulation, neyromarketing.

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ В СФЕРЕ ЮРИДИЧЕСКИХ УСЛУГ НА ПРАВА ПОТРЕБИТЕЛЕЙ

Аннотация. В данной диссертации представлен комплексный анализ влияния цифровой трансформации в сфере юридических услуг на права потребителей. В ходе исследования были изучены положительные и отрицательные стороны процесса цифровизации, в частности, уровень открытости услуг, формирование цен, контроль

качества и вопросы конфиденциальности. В результате применения современных информационных технологий в сфере юридических услуг мы можем стать свидетелями выявления специфических особенностей и проблем правоотношений.

Ключевые слова: юридические услуги, цифровая трансформация, права потребителей, онлайн-юридическая консультация, безопасность данных, правовое регулирование.

Yuridik xizmatlar sohasida raqamli transformatsiyaning iste'molchilar huquqiga ta'sirin o'rganishdan oldin biz, avvalo, raqamli transformatsiya o'zi nima degan savolga javob topib olishimiz kerak. Raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasida degani - advokatlar, yuristlar va huquqshunoslar o'z ishlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishi demakdir.

Bu ularning ish uslubini, mijozlarga xizmat ko'rsatish yo'llarini va umuman huquqiy xizmatlar ko'rsatish jarayonini o'zgartiradi. Misol uchun:

1. Qog'oz hujjatlar o'rniga elektron hujjatlardan foydalanish.
2. Internet orqali maslahat berish, shaxsan uchrashish shart emas.
3. Kompyuter dasturlari yordamida huquqiy tahlil qilish, bu ishni tezroq va aniqroq bajarish imkonini beradi.
4. Ma'lumotlarni saqlash va almashish uchun internet va bulutli xizmatlardan foydalanish. Bu o'zgarishlar maqsadi - yuristlar ishini osonlashtirish, vaqtni tejash va mijozlarga yaxshiroq xizmat ko'rsatishdir. Ammo bu yangi ko'nikmalarni o'rganishni ham talab qiladi.

Raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasiga katta ta'sir ko'rsatmoqda va bu iste'molchilar huquqlariga ham o'z ta'sirini ko'rsatmasdan qolgani yo'q. Keling, hozir asosiy ushbu masalaning jihatlarini ko'rib chiqamiz: Xizmatlarning qulayligi va tezligi oshdi, ma'lumotlarga kirish imkoniyati kengaydi, xizmatlar narxi pasayish ehtimoli kuchayishi mumkin, yangi turdagi xizmatlar paydo bo'lmoqda va shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi masalasi dolzarblashdi.

1. Xizmatlarning qulayligi va tezligi oshganlagini ko'rib chiqadigan bo'lsak:
 - Onlayn huquqiy maslahatlar va virtual yuridik xizmatlar paydo bo'ldi;
 - Hujjatlarni elektron tarzda tayyorlash va almashish imkoniyati yaratildi;
 - Sudlov jarayonlarini masofadan kuzatish va ishtirok etish mumkin bo'ldi;

Bu o'zgarishlar iste'molchilarga tezroq va qulayroq yuridik xizmatlardan foydalanish imkonini bermoqda deb ayta olamiz.

2. Ma'lumotlarga kirish imkoniyati kengayganligi esa:

- Huquqiy ma'lumotlar bazalari va qonunchilik hujjatlari onlayn taqdim etilmoqda;
- Sun'iy intellekt asosidagi izlash tizimlari huquqiy ma'lumotlarni topishni

osonlashtirdi;

- Ochiq ma'lumotlar portallari orqali davlat organlari faoliyati shaffofroq bo'lmoqda;
- Bular iste'molchilarning o'z huquqlarini yaxshiroq tushunishi va himoya qilishiga yordam

bermoqda.

3. Xizmatlar narxi bilan bo'g'liqlikni ko'radigan bo'lsak:

- Avtomatlashtirilgan huquqiy xizmatlar an'anaviy xizmatlardan arzonroq bo'lishi

mumkin;

- Raqobatning kuchayishi narxlarning pasayishiga olib kelmoqda;
- Bepul onlayn huquqiy resurslar ko'paymoqda;

Bu o'zgarishlar yuridik xizmatlardan foydalanishni ko'proq odamlar uchun imkonli qilmoqda. Buning natijasida raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasida iste'molchilar huquqiga ijobiy ta'sir o'tkazayotganining guvohi bo'lishimiz mumkin.

4. Yangi turdagi xizmatlar:

- Smart-shartnomalar va blockchain texnologiyalari asosidagi yuridik xizmatlar;
- Yuridik hujjatlarni tayyorlash uchun sun'iy intellekt vositalari;
- Huquqiy masalalar bo'yicha chatbotlar va virtual yordamchilar;

Bu yangi xizmatlar iste'molchilarga ko'proq tanlov bermoqda, ammo ularning sifati va ishonchliligi masalasi dolzarb ekanligi ham barchamizga ma'lum.

5. Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi:

- Yuridik firmalarda mijozlar ma'lumotlarini saqlash va himoya qilish masalasi murakkablashmoqda;

- Kiberxavfsizlik tahdidlari ortmoqda;

Ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha yangi qonunlar va standartlar ishlab chiqilmoqda;

Iste'molchilar o'z shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishga ko'proq e'tibor qaratishlari kerak bo'lmoqda. Raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasini tubdan o'zgartirmoqda. Bu o'zgarishlarning iste'molchilar huquqlariga ta'sirini kundalik hayotdan misollar bilan ko'rib chiqadigan bo'lsak:

1. Onlayn yuridik maslahatlar: Tasavvur qiling, bizga tezda huquqiy maslahat kerak.

Endi advokatning ofisiga borish o'rniga, smartfonimizdan foydalanib, video qo'ng'iroq orqali yurist bilan bog'lanishimiz mumkin. Bu vaqtimizni tejaydi va masofaviy hududlarda yashovchilar uchun juda qulay.

2. Avtomatlashtirilgan hujjat tayyorlash:

Masalan, oddiy ijara shartnomasi tuzish uchun endi notariusga borishimiz shart emas.

Maxsus dasturiy ta'minot yordamida bir necha daqiqada shartnomani to'ldirib olishimiz mumkin. Bu tezkor va arzon, ammo xatolar xavfi ham mavjud.

3. Yuridik ma'lumotlarga kirish:

Internet orqali qonunlar, sud qarorlari va huquqiy ma'lumotlarga bepul kirish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu bizga o'z huquqlarimizni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

4. "Chatbot" yuristlar:

Ba'zi kompaniyalar oddiy huquqiy savollarni javoblaydigan sun'iy intellektga asoslangan chatbotlarni ishlab chiqmoqda. Ular 24/7 ishlaydi va oddiy savollarga tez javob beradi, ammo murakkab masalalarda hali inson yuristlarni to'liq almashtirmaydi.

5. Blokcheyn va smart-kontraktlar:

Raqamli shartnomalar (smart-kontraktlar) an'anaviy shartnomalarga muqobil sifatida paydo bo'lmoqda. Ular avtomatik ravishda bajariladi va ba'zi hollarda sudga murojaat qilish zaruratini kamaytirishi mumkin.

6. Onlayn sud jarayonlari:

COVID-19 pandemiyasi tufayli ko'plab sudlar onlayn rejimga o'tdi. Bu jarayonni tezlashtiradi, ammo texnik muammolar yoki internet ulanishi sifati tufayli adolatli sudlovga bo'lgan huquqingizga ta'sir qilishi mumkin.

7. Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi:

Yuridik firmalarga shaxsiy ma'lumotlaringizni onlayn ravishda yuborayotganingizda, ularning xavfsizligi muhim masalaga aylanadi. Ma'lumotlar o'g'irlanishi yoki noto'g'ri foydalanilishi xavfi mavjud.

8. Narxlarning shaffofligi:

Ko'pgina onlayn yuridik xizmatlar o'z narxlarini ochiq e'lon qilmoqda. Bu sizga xizmatlarni solishtirish va eng yaxshi taklifni tanlash imkonini beradi.

9. Yuridik ta'lim:

Onlayn kurslar va videolar orqali o'z huquqiy bilimlarimizni oshirish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu bizga yuristga murojaat qilishdan oldin muammoni yaxshiroq tushunishga yordam

beradi.

10. Yangi turdagi huquqbuzarliklar:

Raqamli dunyo yangi turdagi huquqbuzarliklarni keltirib chiqarmoqda, masalan, internet firibgarligi yoki kiberhuquqbuzarliklar. Bu esa yangi himoya mexanizmlarini talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya yuridik xizmatlarga kirishni osonlashtirmoqda va ko'p hollarda arzonlashtirmoqda. Biroq, bu jarayon yangi muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Shuning uchun iste'molchi sifatida o'z huquqlarimizni bilish, xavfsizlik choralari ko'rish va zarur hollarda professional yordam olish muhimdir. O'zbekiston Respublikasining "Iste'molchilar huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi qonuni asosida yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyaning ta'sirini ko'rib chiqadigan bo'lsak, Bu qonun iste'molchilar huquqlarini himoya qilishning asosiy tamoyillarini belgilaydi va raqamli transformatsiya sharoitida ham qo'llaniladi.

1. Ma'lumot olish huquqi (Qonunning 6-moddasi):

Raqamli platforma: Yuridik firmaning veb-sayti orqali xizmatlar haqida to'liq ma'lumot olish mumkin.

2. Xavfsizlik huquqi (8-modda):

Raqamli xavf: Onlayn yuridik xizmatlardan foydalanishda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi.

Misol: "YuristOnline" ilovasi foydalanuvchi ma'lumotlarini shifrlash orqali himoyalaydi, bu esa O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq iste'molchilarning xavfsizlik huquqini ta'minlaydi.

3. Sifatli xizmat olish huquqi (14-modda):

Raqamli yechim: Onlayn yuridik maslahatlar sifatini nazorat qilish. Misol: "E-Yurist" platformasi har bir maslahatdan so'ng mijozlardan fikr-mulohaza

so'raydi. Bu iste'molchilarga sifatli xizmat olish huquqini ta'minlashga yordam beradi.

4. Shartnoma tuzish huquqi (16-modda):

Raqamli innovatsiya: Elektron shartnomalar va smart-kontraktlar. Misol: "SmartHuquq" xizmati orqali iste'molchilar onlayn ravishda yuridik xizmat ko'rsatish shartnomasini tuzishi mumkin. Bu shartnoma elektron imzo bilan tasdiqlanadi.

5. Zararni qoplash huquqi (20-modda):

Raqamli himoya: Onlayn yuridik xizmatlar uchun sug'urta tizimi. Misol: "YuristHimoya" kompaniyasi onlayn yuridik maslahatlar uchun professional javobgarlik sug'urtasini taklif etadi.

Agar maslahat noto'g'ri bo'lsa, iste'molchi zararni qoplash huquqiga ega.

6. Davlat va jamoat himoyasi huquqi (23-modda):

Raqamli nazorat: Onlayn shikoyatlar tizimi.

Misol: O'zbekiston Iste'molchilar huquqlarini himoya qilish jamiyatlari federatsiyasi veb-saytida onlayn shikoyat berish imkoniyati mavjud. Bu tizim yuridik xizmatlar bo'yicha ham shikoyatlarni qabul qiladi.

7. Iste'molchilarni o'qitish huquqi (5-modda):

Raqamli ta'lim: Onlayn huquqiy savodxonlik kurslari.

Misol: Adliya vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan "Huquqiy bilim" mobil ilovasi orqali fuqarolar asosiy huquqiy bilimlarni olishlari mumkin.

8. Tanlash huquqi (4-modda):

Raqamli imkoniyat: Yuridik xizmatlarni onlayn solishtirish.

Misol: "YuristTanlash.uz" sayti turli yuridik firmalar va mustaqil yuristlarning xizmatlarini solishtirish imkonini beradi. Bu iste'molchilarga eng maqbul variantni tanlash imkonini beradi.

9. Iste'molchi huquqlarini sud orqali himoya qilish (29-modda): Raqamli yengillik: Onlayn sud muhokamalari¹.

Misol: O'zbekiston sudlarida videokonferentsaloqa orqali ishlarni ko'rish amaliyoti joriy etilgan. Bu iste'molchilarga yuridik xizmatlar bilan bog'liq nizolarni masofadan turib hal qilish imkonini beradi.

10. Iste'molchilar huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik (31-modda):

Raqamli nazorat: Onlayn reputatsiya tizimi.

Misol: "YuristReyting" platformasi yuridik xizmat ko'rsatuvchi shaxslar va tashkilotlar haqida mijozlarning fikrlarini to'playdi. Bu tizim orqali iste'molchilar huquqlarini buzgan yuristlar aniqlanishi va javobgarlikka tortilishi mumkin.

Bu misollar O'zbekistonda yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyaning iste'molchilar huquqlariga ta'sirini ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar iste'molchilar huquqlarini himoya qilishning yangi usullarini taqdim etmoqda, ammo shu bilan birga yangi muammolarni ham keltirib chiqarmoqda.

Shuning uchun qonunchilikni doimiy ravishda yangilab borish va iste'molchilarning raqamli savodxonligini oshirish muhimdir. Bundan tashqari, O'zbekiston qonunchiligidagi boshqa

¹ <http://lex.uz//ru/docs/-5828750> "Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga qo'shimcha va o'zgartishlar kiritish haqida

hujjatlarda ham yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiya va iste'molchilar huquqlari bilan bog'liq qoidalar mavjud. Keling, ularni misollar bilan ko'rib chiqaylik:

1. "Elektron hukumat to'g'risida"gi qonun: Bu qonun davlat organlarining yuridik xizmatlarini raqamlashtirish uchun asos bo'ladi.

Misol: "E-sud" tizimi orqali fuqarolar onlayn tarzda sud organlariga murojaat qilishlari, hujjatlarni elektron shaklda topshirishlari va ish yuritish jarayonini kuzatib borishlari mumkin. Bu esa yuridik xizmatlardan foydalanishni ancha osonlashtiradi.

2. "Elektron tijorat to'g'risida"gi qonun:

"Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga qo'shimcha va o'zgartishlar kiritish haqida. Bu qonun onlayn yuridik xizmatlarni sotib olish va sotishni tartibga soladi. Misol: "LegalMarket.uz" platformasi orqali yuristlar o'z xizmatlarini taklif qilishlari, mijozlar esa ularni onlayn xarid qilishlari mumkin. Platforma tomonlar o'rtasidagi shartnomani elektron shaklda rasmiylashtiradi. "Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi qonun. Bu qonun yuridik hujjatlarni elektron shaklda imzolash imkoniyatini beradi. Misol: "E-notarius" tizimi orqali fuqarolar notarial hujjatlarni masofadan turib elektron raqamli imzo yordamida tasdiqlashlari mumkin. Bu yuridik xizmatlardan foydalanishni tezlashtiradi va arzonlashtiradi.

4. "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun: Bu qonun onlayn yuridik xizmatlar ko'rsatishda mijozlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishni tartibga soladi. Misol: "AdvocateOnline" ilovasi foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq saqlaydi va uchinchi shaxslarga bermaydi. Foydalanuvchilar o'z ma'lumotlarini ko'rish, o'zgartirish va o'chirish huquqiga ega.

5. "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonun: Bu qonun yuridik ma'lumotlarni elektron shaklda saqlash va tarqatishni tartibga soladi. Misol: "LexUz" sayti O'zbekiston qonunchiligining to'liq elektron bazasini taqdim etadi. Fuqarolar va yuristlar bu bazadan bepul foydalanib, o'zlariga kerakli huquqiy hujjatlarni topishi mumkin².

6. "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Prezident Farmoni: Bu farmon yuridik xizmatlar sohasini raqamlashtirishni rag'batlantiradi.

Misol: Farmon asosida "Yuridik klinika" loyihasi ishga tushirildi. Bu loyiha doirasida talaba-yuristlar onlayn konsultatsiyalar o'tkazib, aholining huquqiy savodxonligini oshirishga

² <http://lex.uz/docs/-83472> "Axborotlashtirish to'g'risida"gi O'RQ

hissa qo'shmoqda³.

7. Jinoyat-protsessual kodeksi:

Kodeksga kiritilgan o'zgartirishlar videokonferensaloqa orqali sud majlislarini o'tkazish imkonini beradi.

Misol: Jinoyat ishlari bo'yicha sudlarda guvohlar va ekspertlar videoaloqa orqali

“Axborotlashtirish to'g'risida”gi O'RQ Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari haqida so'roq qilinishi mumkin. Bu esa iste'molchilarning odil sudlovga bo'lgan huquqini yanada samarali ta'minlaydi.

8. Fuqarolik kodeksi: Kodeksga kiritilgan o'zgartirishlar elektron bitimlarning huquqiy kuchini tan oladi.

Misol: "SmartContract.uz" platformasi orqali tuzilgan elektron shartnomalar an'anaviy shartnomalar bilan bir xil yuridik kuchga ega. Bu esa yuridik xizmatlarni masofadan olish imkoniyatini kengaytiradi.

9. "Advokatura to'g'risida"gi qonun: Qonunga kiritilgan o'zgartirishlar advokatlarning onlayn faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytirdi.

Qonunga kiritilgan o'zgartirishlar advokatlarning onlayn faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytirdi. Misol: Advokatlar endi "E-advokat" tizimi orqali mijozlar bilan masofaviy ishlashlari, hujjatlarni elektron almashishlari va sud majlislarida onlayn ishtirok etishlari mumkin⁴.

10. "Mediatsiya to'g'risida"gi qonun: Bu qonun onlayn mediatsiya xizmatlarini ko'rsatish imkoniyatini beradi. Misol: "OnlineMediator.uz" platformasi orqali tomonlar onlayn mediatsiya sessiyalarini o'tkazib, nizolarni sudgacha bo'lgan bosqichda hal qilishlari mumkin⁵.

Bu misollar O'zbekiston qonunchiligining turli sohalarida yuridik xizmatlarni raqamlashtirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish bo'yicha qanday choralar ko'rilayotganini ko'rsatadi. Raqamli transformatsiya jarayoni davom etmoqda va qonunchilik ham bu o'zgarishlarga moslashmoqda. Bu esa yuridik xizmatlardan foydalanishni yanada qulayroq va samaraliroq qilishga xizmat qilmoqda.

Avvalo yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyaning afzalliklari va kamchiliklarini taqqoslash kerak. Keling, iste'molchilar nuqtai nazaridan bu masalani tahlil qilamiz: Afzalliklar:

³ <http://lex.uz/uz/docs/-4800657> Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari haqida

⁴ <http://lex.uz/ru/docs/-54503> Advokatura to'g'risidagi qonun

⁵ <http://lex.uz/docs/-3805227> Mediatsiya to'g'risida

1. Xizmatlarga kirish imkoniyatining kengayishi: - Uzoq hududlarda yashovchilar uchun yuridik xizmatlardan foydalanish imkoniyati paydo

Adokatura to'g'risidagi qonun

to'g'risida

bo'ldi. - Jismoniy imkoniyati cheklangan shaxslar uchun xizmatlar qulayroq bo'ldi.

2. Vaqt va mablag' tejash: - Onlayn konsultatsiyalar orqali transport xarajatlari va vaqt tejiladi.

- Avtomatlashtirilgan hujjat tayyorlash tizimlari xizmat narxlarini pasaytiradi.

3. Xizmatlar shaffofligi:

- Onlayn platformalar orqali turli yuridik xizmatlarni solishtirish imkoniyati mavjud.

- Narxlar va xizmat shartlari haqida ma'lumotlar ochiqroq bo'ldi.

4. Tezkorlik: - Ko'p hollarda yuridik maslahatlarni zudlik bilan olish mumkin.

- Hujjatlarni tayyorlash va almashinuv jarayoni tezlashdi.

5. Huquqiy savodxonlikni oshirish:

- Onlayn kurslar va ma'lumotlar bazalari orqali o'z-o'zini o'qitish imkoniyatlari kengaydi.

Kamchiliklar:

1. Xavfsizlik va maxfiylik masalalari:

- Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi xavf ostida qolishi mumkin.

- Kiberhujumlar va ma'lumotlar o'g'irlanishi xavfi mavjud.

2. Sifat nazorati muammolari:

- Onlayn yuridik xizmatlar sifatini nazorat qilish qiyinroq.

- Malakasiz "yuristlar" ham onlayn platformalarda xizmat ko'rsatishi mumkin.

3. Shaxsiy muloqotning kamayishi:

- Murakkab yuridik masalalarni onlayn hal qilish qiyin bo'lishi mumkin.

- Mijoz va yurist o'rtasidagi ishonch munosabatlarini o'rnatish qiyinlashishi mumkin.

4. Raqamli bo'linish:

- Internetga kirish imkoniyati yoki raqamli ko'nikmalari bo'lmagan shaxslar uchun xizmatlardan foydalanish qiyinlashishi mumkin.

5. Qonunchilikdagi bo'shliqlar:

- Raqamli yuridik xizmatlarni tartibga soluvchi qonunchilik hali to'liq shakllanmagan.

6. Texnik nosozliklar xavfi:

- Internet ulanishi yoki platformaning ishlashi bilan bog'liq muammolar xizmat ko'rsatishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Yuqoridagi tahlilga asoslanib, yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyaning afzalliklari kamchiliklaridan ko'proq deb aytish mumkin. Asosiy afzalliklar - xizmatlardan foydalanish imkoniyatining kengayishi, vaqt va mablag' tejash, shaffoflikning oshishi va tezkorlik - ko'pchilik iste'molchilar uchun juda muhim.

Biroq, mavjud kamchiliklar, ayniqsa xavfsizlik va sifat nazorati masalalari, jiddiy e'tiborni talab qiladi. Shuning uchun, raqamli transformatsiyaning ijobiy ta'sirini oshirish va salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun quyidagi choralarni ko'rishimiz muhim hisoblanadi:

1. Qonunchilikni takomillashtirish
2. Xavfsizlik standartlarini kuchaytirish
3. Iste'molchilarning raqamli savodxonligini oshirish
4. Sifat nazorati mexanizmlarini rivojlantirish
5. An'anaviy va raqamli xizmatlarni optimal darajada uyg'unlashtirish

Shunday qilib, to'g'ri yondashuv va tegishli nazorat mexanizmlari bilan, raqamli

transformatsiya yuridik xizmatlar sohasida iste'molchilar uchun ko'proq afzalliklar keltirishi mumkin.

Yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyadan iste'molchilar uchun eng samarali foydalanish yo'lini quyidagicha tasavvur qilish mumkin:

1. Raqamli savodxonlikni oshirish:

Misol: O'zbekiston Adliya vazirligi tomonidan tashkil etilgan "Raqamli huquqshunos" onlayn kursi orqali fuqarolar yuridik xizmatlardan onlayn foydalanish ko'nikmalarini oshirishlari mumkin.

2. Ishonchli platformalardan foydalanish:

Misol: "Advokat.uz" kabi davlat tomonidan litsenziyalangan va nazorat qilinadigan rasmiy platformalardan foydalanish. Bu platformalar yuristlarning malakasini tekshiradi va xizmat sifatini kafolatlaydi.

3. Xavfsizlik choralari ko'rish:

Misol: Yuridik maslahat olish uchun "YuristOnline" ilovasidan foydalanganda, ikki

bosqichli autentifikatsiyani yoqish va kuchli parollardan foydalanish imkoniyati mavjud.

4. Onlayn va oflayn xizmatlarni oqilona uyg'unlashtirish:

Misol: Dastlabki konsultatsiyani "E-yurist" platformasi orqali onlayn olish, murakkab masalalar uchun esa yuzma-yuz uchrashuv belgilash.

5. Xizmat shartlarini diqqat bilan o'rganish:

Misol: "LegalTech.uz" platformasida yuridik xizmat buyurtma qilishdan oldin, xizmat shartlari, narxlar va maxfiylik siyosatini to'liq o'qib chiqish kerak deb o'ylaymiz.

6. Fikr-mulohazalar va reytinglardan foydalanish:

Misol: "YuristReyting.uz" saytida turli yuristlar va yuridik firmalar haqidagi mijozlar sharhlari va reytinglarini o'rganish mumkin.

Bu yo'llar orqali iste'molchilar yuridik xizmatlar sohasidagi raqamli transformatsiyadan samarali foydalanishlari, o'z huquqlarini yaxshiroq himoya qilishlari va yuridik muammolarni tezroq va arzonroq hal qilishlari mumkin. Bunda asosiy e'tibor xavfsizlik, savodxonlik va ongli tanlovga qaratilishi kerak⁶.

Bundan tashqari iste'molchilar huquqiga raqamli transformatsiyaning ta'sirini kengroq o'rganadigan bo'lsak bu sohada NEYROMARKETING degan tushuncha ham mavjud.

Neyromarketing bu marketing sohasining zamonaviy yo'nalishlaridan biri bo'lib, asosan inson ongi va xatti-harakatlarini o'rganish orqali marketing qarorlarini qabul qilishga asoslangan. Bu soha asosan amaliy hollarda dukanlarlardagi mahsulotlarni joylashtirish, qadoqlash dizayni, reklama roliklarini yaratish, narxlarni belgilash jarayonida, savdo nuqtalarining ichki dizaynida uchrab turadi. Neyromarketingning maqsadiga e'tibor beradigan bo'lsak, undan ko'zlangan maqsad iste'molchilarning xatti-harakatlarini chuqurroq tushunish, samaraliroq marketing strategiyalarini ishlab chiqish, mahsulot va xizmatlarni mijozlar ehtiyojlariga moslashtirish, reklama va marketing kampaniyalarining ta'sirchanligini oshirishdir. Lekin bu sohaning ham o'ziga yarasha afzalliklari bo'lib u mahsulot va xizmatlarning sifatini yaxshilash imkoniyatini ta'minlaydi, iste'molchilarning haqiqiy ehtiyojlarini yaxshiroq tushunishiga olib keladi. Bundan tashqari ushbu sohaning salbiy jihatlari ham mavjud bo'lib, u iste'molchilarning ongsiz qaror qabul qilishlariga ta'sir qilish xavfi mavjud, marketing maqsadida miyaning zaif tomonlaridan foydalanish ehtimoli vujudga kelishi, odamlarni ortiqcha xarid qilishga undash ehtimoli, marketing maqsadida miyaning zaif tomonlaridan foydalanish ehtimolini vujudga

⁶ <https://uzmarkaz.uz/uz/> The Lawyers Training Center

keltirishi mumkin. Mana shunday xavflarni oldini olish maqsadida neyromarketing sohasiga taalluqli quyidagi tavsiyalarga amal qilish talab etiladi: neyromarketingni qo'llashda etik qoidalarga amal qilish kerak, iste'molchilar huquqlarini himoya qiluvchi qonunchilikni takomillashtirish, shaffoflik va halollikni ta'minlash, iste'molchilar ongliligini oshirish bo'yicha ta'lim dasturlarini takomillashtirish lozim.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu o'zgarishlar iste'molchilar huquqlarini himoya qilish va yuridik xizmatlar sifatini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, ammo yangi qonunchilik va tartibga solish choralari ham talab qiladi. Bu soha rivojlanishda davom etar ekan, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish va marketing samaradorligini oshirish o'rtasida muvozanatni saqlash muhim ahamiyat

The Lawyers Training Center

kasb etadi. Shu boisdan raqamli transformatsiyaning iste'molchilar huquqiga ta'sirini o'rganar ekanmiz, uning ijobiy jihatlaridan samaraliroq foydalanish va kamchiliklarini bartaraf etishga doimiy ravishda urinib borishimiz lozim. Bugungi kunda texnologiyalar asrida har bir texnologik jarayonlar iste'molchilar huquqiga ijobiy faqat ijobiy ta'sir ko'rsatishini nazorat ostiga olishimiz kerak. Ushbu masalada ijobiy natijaga erishish uchun esa doimiy ravishda harakat qilgan holda, qonunchilikni takomillashtirishimiz, xavfsizlik standartlarini oshirishimiz, iste'molchilarning raqamli savodxonligini oshirish borasida sarmahsul ish olib borishimiz zarur. Buning natijasida biz raqamli transformatsiyaning salbiy ta'sirlaridan ko'ra ko'proq ijobiy natijaga erishish imkoniga ega bo'lamiz. Raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasida katta o'zgarishlarni keltirib chiqarib, iste'molchilarning huquqiy qo'llab-quvvatlash va himoya qilinish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Ushbu jarayon bir qancha muhim aspektlarni o'z ichiga oladi:

Birinchidan, raqamli texnologiyalar yuridik xizmatlarning ochiqqligini va qulay bo'lishini ta'minlamoqda. Onlayn konsultatsiyalar, elektron hujjat almashinuvi va raqamli platforma orqali huquqiy yordam ko'rsatish iste'molchilarga vaqt va moliyaviy resurslarni tejashga imkon beradi.

Ikkinchidan, sun'iy intellekt va mashina o'rganish texnologiyalari huquqiy tahlil va maslahat berish jarayonlarini aniqroq va tezroq qilmoqda. Bu esa iste'molchilar uchun individual yondashuvni kuchaytiradi va yuridik xizmatlarning sifatini oshiradi. Texnologik transformatsiya iste'molchilarning huquqiy savodxonligini oshirishga ham yordam bermoqda. Raqamli platformalar orqali yuridik bilimlarni olish, maslahatlar va qo'llanmalardan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Biroq, raqamli transformatsiya bilan birga ma'lumotlarni himoya qilish va shaxsiy hayotning maxfiyligini ta'minlash kabi dolzarb muammolar ham paydo

bo'lmoqda. Yuridik xizmatlar sohasida raqamli texnologiyalardan foydalanishda iste'molchilarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, raqamli platforma va texnologiyalar yuridik xizmatlar bozorida raqobatni kuchaytirmoqda. Bu esa iste'molchilar uchun ko'proq tanlov imkoniyatlarini yaratib, xizmatlarning narxi va sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli transformatsiya yuridik xizmatlar sohasida iste'molchilarning huquqlarini kengaytirish va himoya qilishning yangi imkoniyatlarini ochib bermoqda. Biroq, ushbu jarayonda texnologik rivojlanish bilan birga etik va huquqiy mezonlarni saqlash, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash kabi dolzarb masalalarga alohida e'tibor qaratish zarur.

REFERENCES

1. <http://lex.uz//ru/docs/-5828750> "Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga qo'shimcha va o'zgartishlar kiritish haqida
2. <http://lex.uz//docs/-83472> "Axborotlashtirish to'g'risida"gi O'RQ
3. <http://lex.uz//uz/docs/-4800657> Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari haqida
4. <http://lex.uz//ru/docs/-54503> Advokatura to'g'risidagi qonun
5. <http://lex.uz//docs/-3805227> Mediatsiya to'g'risida
6. <https://uzmarkaz.uz/uz/> The Lawyers Training Center